

SKÖTSELPLAN FÖR

ÄLGÖNS NATURRESERVAT

KUNGÄLVS KOMMUN

LÄNSSTYRELSEN

ALLMÄN BESKRIVNING

Areal: Ca 250 ha (landareal)

Kommun: Kungälv

Läge: Beläget i kommunens nordvästra del i södra delen av Hakefjorden.

Ägandeförhållanden: All mark i enskild ägo.

NATURFÖRHÅLLANDEN

Reservatet avsattes 1974 och utgöres av Älgön samt skären Lorten, Klövja, Lammholmen, Gåsskär, Lilla och Stora Saltskär, Lilla och Stora Trefoten samt Riddertångsskäret. Huvudön Älgön ligger omedelbart väster om naturreservatet Brattön (Solberga socken) och är utsträckt i väst-östlig riktning. Ön är 3,6 km lång och 0,5 - 1 km bred. Högsta punkten når 96 m ö h. Älgön är en länk i en kedja av öar som sträcker sig från Tjörnekalv österut till Rörtångens massiv på fastlandet. Naturen på Älgön är förhållandevis svårtillgänglig med öppna hållmarker och en vacker ljunghed i väster samt ädellövskog av urskogskaraktär i ravinerna på nordsidan. Södra delen av ön hyser några gårdar med åkrar och slätterängar insprängda mellan branta bergmassiv. Stränderna är förhållandevis branta. Reservatets smärre öar utgöres av trädlösa fågelskär med en sparsam vegetation.

Reservatets naturvärden kan sammanfattas i följande punkter:

1.1 Geologiska värden: Älgön jämte den närliggande Brattön uppbyggs av yngre eruptivbergarter (noritanortosit) vilka genombrutit den omkringliggande gnejsberggrunden.

Områdets mycket säregna och skyddsvärda geologi har varit föremål för många undersökningar.

1.2 Botaniska värden: Kärleväxtflora: Älgöns egenartade och kalkrika berggrund har givit upphov till en synnerligen rik flora. Lars-Olof Hemming anger över 500 kärleväxter från ön (se Ekberg 1967). Särskilt artrik och omtalad är lövlundarnas vegetation. Här påträffas utöver de vanliga lövskogsarterna sällsyntheter som: Botrychium matricarifolium, Allium ursinum, Gagea spathacea, Polygonatum multiflorum, Carex remota, Brachypodium pinnatum, Festuca gigantea, Melica uniflora, Actaea spicata, Corydalis fabacea, Listera ovata, Neottia nidus-avis, Lathyrus niger, L. vernus, Geranium lucidum, Hypericum montanum, Viola mirabilis, Sanicula europaea, Circaea lutetiana, Lathraea squamaria, Milium effusum, Cardamine bulbifera, C. impatiens, Vicia silvatica, Impatiens nolitangere, Stachys silvatica, Galium odoratum och Adoxa moschatellina.

Älgöns lundar hör till de artrikaste i länet. Ädellövs skogen avbryts här och där av små örtrika ängar som ger landskapet en ljus karaktär. Denna natur erinrar om de frodiga lövängarna på Öland. Särskilt intressant är förekomsten av de två glacialrelikterna Viscaria alpina (vid Fabriksudden) och Sedum rosea (i öns nordbranter). I övrigt har bl a följande mindre vanliga arter påträffats på ön: Ophioglossum vulgatum, Botrychium lunaria, Catabrosa aquatica, Setaria viridis, Scirpus setaceus, Carex punctata, Bromus racemosus, B. Secalinus, Cerastium atrovirens, Agrimonia odorata, Sorbus rupicola, Dianthus armeria, Vicia lathyroides, Geranium columbinum, G. pusillum, Malva pusilla, Sedum rupestre, Peplis portula, Anagallis arvensis, Centunculus minimus, Limonium humile, Origanum vulgare, Thymus serpyllum, Asperugo procumbens, Convolvulus arvensis, Valerianella locusta, Filago minima, Inula salicina och Hypochaeris radicata.

Lavflora: Älgön hyser förutom en rik kärleväxtflora en rik lavväxtlighet Bl a har påträffats inte mindre än 9 av de 15 i Sverige förekommande oceaniska bladlavarna.

Mossflora: Mossväxtligheten i de fuktiga nordbranterna är rik. Både kalkindikerande och silikatensindikerande arter har påträffats. Så långt man nu vet har mossfloran en oceanisk prägel.

Svampflora: Svampfloran är inte närmare undersökt. Den orörda skogen på öns nordsida med rik tillgång på gamla nedfallna stockar och grenar utgör goda förutsättningar för en rik vedsvampflora. Stickprov har visat att här finns intressanta fynd att göra. Tillgången på myxomyceter (slemsvampar) är god.

1.3 Zoologiska värden: Älgön har stora ornitologiska värden. I mäktiga branter och bergformationer häckar tornfalk och korp. Av särskilt intresse är ljungheden på Älgöns västra del. Här påträffas ännu orre och ringtrast. Andra för denna biotop typiska arter är stenskvätta, törnsångare, gulspurv och hämpling. Älgöns lövlundar i de nordliga branterna har en rik småfågelfauna.

1.4 Landskapseстетiska och naturgeografiska värden:

Reservatet hyser stora landskapseстетiska tillgångar. Heden på Älgöns västsida är en av de vackraste ljunghedarna i länet. Från öns topp har man en vid utblick över denna hed och övärlden i närheten. I reservatet kan man ännu uppleva det gamla kulturlandskapet som det gestaltade sig vid sekelskiftet. Gårdarna ligger i ett vindskyddat men värmegynnade sydläge, med bördiga åkrar på unga marina avlagringar nära havet. De lite otillgängligare utmarkerna högre upp i bergen användes till kreatursbete.

Älgön jämte närbelägna öar har angivits vara av riksintresse för såväl vetenskaplig naturvård som friluftsliv.

2 **SKÖTSELPLAN**

2.1 **ALLMÄNNA RIKTLINJER FÖR RESERVATETS SKÖTSEL OCH DISPOSITION**

Älgön är av riksintresse från såväl vetenskaplig/kulturell som social synpunkt. De vetenskapliga värdena skall beaktas. Anordningar i form av stigar etc skall ge allmänheten bättre tillgänglighet samtidigt som en viss kanalisering sker i syfte att undvika onödigt slitage i känsliga naturmiljöer.

Älgöns västra del intas av en synnerligen vacker ljunghed. Genom det minskade kulturtrycket hotas nu denna biotop av igenväxning varvid stora botaniska, ornitologiska och landskapseстетiska värden går till spillo. Vårdandet av Älgöns ljunghed bör bli en av skötselarbetets huvuduppgifter.

Stora delar av ön är klädda med lövskog och snår av urskogskaraktär. Denna örtrika lundväxtlighet bör bevaras i sitt nuvarande klimaxstadium och därför i stort lämnas utan skötselåtgärder. Avverkning eller nyplantering av skog bör inte ske.

I övrigt skall det gamla kulturlandskapet med lyckor, slåtterängar och åkrar bevaras så långt möjligt. Skulle tidigare hävdad mark tendera att växa igen skall, enligt beslut, förvaltaren gå in med stödåtgärder (kreatursbetning, slåtter eller buskröjning). Vid arbete i kulturlandskapet bör man så långt möjligt bygga på de lokala traditioner som utbildats.

De små öarna och skären inom reservatet är naturligt öppna och lämnas utan skötselåtgärder.

Skötselområde 1

Beskrivning:

Omfattar Älgöns block-, grus- och sandstränder. Stränderna är naturligt öppna och kräver ingen annan skötsel än städning.

Målsättning:

Stränderna bevaras som öppna block-, grus- och sandstränder.

Åtgärder:

Strandstädning. I övrigt inga åtgärder.

Skötselområde 2

Beskrivning:

Hällmarker, gräshedar, klippstränder, raviner mot havet, ofta med yppig vegetation. Den östra delen upptas av ett mosaikartat mönster av lövlundar med rik flora.

Målsättning:

Hällmarks-gräshedar, raviner med klimaxvegetation, lövskog.

Åtgärder:

Engångsåtgärd: Røjning av stigar och anslutande lyckor. I ädellövskogen finns i anslutning till en igenväxt stig små lyckor här och där vilka ger landskapet en ljus karaktär. Dessa öppningar är rester av tidigare nötkreatursbetade ängar. Nu betas markerna endast av får. De små ängarna visar en svag tendens till igenväxning. Det vore önskvärt med en ökning av antalet får ett slags kanalsystem i snårvegetationen vilken då blir mer lättforcerad. I den västra delen (inklusive ljungheden) bör förvaltaren även undersöka möjligheten till bete med nötkreatur. Vid eventuell gallring bör ädellövträden gynnas på bekostnad av björk, asp, rönn, sälk, vide och barrträd. Røjningen inriktas på unga uppslag av buskar och träd. Borttagna kvistar och stammar läggs på en undanskymd plats till förmultning.

Det vore önskvärt med en ökning av betetrycket kring resterna av silloljefabriken vid Lammholmssund. Här sker nu en sakta igenväxning med lövbuskar.

Skötselområde 3

Beskrivning:

Omfattar reservatets kulturmark (åkrar, slåtterängar och betesängar). Dessa marker återfinns på Älgöns sydsida i anslutning till gårdarna. Genom ett fortfarande verksamt jordbruk hålls dessa partier öppna.

Målsättning:

Kulturmarker

Åtgärder:

Skulle nedläggning i framtiden hota det aktiva jordbruket bör förvaltaren gå in med stödåtgärder (slåtter, kreatursbetning, buskrøjning etc) så att det gamla kulturlandskapet kan bevaras.

Skötselområde 4

Beskrivning:

Omfattar Älgöns ljunghed väster om toppen. De stora landskapsestetiska, ornitologiska och kulturhistoriska värdena i denna ljunghed har tidigare poängterats.

Målsättning:

Ljungheden kräver en särskild skötsel som skall innefatta bränning, betning och röjning.

a) **Bränning:** Kustljungheten skall brännas med 9 - 15 års mellanrum. Bränning sker på våren, strax efter snösmältningen då marken fortfarande är fuktig. På kartan har området delats i tre delområden (a, b och c) vilka skall brännas i följande ordning: Omr c, omr b, omr a, omr c....o.s.v. Man får med sådan differentierad bränning samtidigt ljunghedens olika utvecklingsstadier i olika delar av skötselområdet. Ljungheden på Älgön brändes senast 1929 och 1940.

Stor försiktighet skall iakttas vid bränning av kustklippedar, så att inte humustäcket förstörs. Endast vegetationen skall brännas. Om humuslagret antänds äventyras hedens framtida utveckling och risken för erosionsskador blir överhängande. Markägaren kontaktas för samråd före bränningsåtgärder.

b) **Betning:** Utöver bränning vart 12:e år är betning en väsentlig del av skötseln. För närvarande sker ingen kreatursbetning i området vilket är huvudanledningen till den pågående förbuskningen. Hela skötselområdet bör betas årligen.

c) **Röjning:** De buskar som nått sådan storlek att de ej dödas av bränning eller hålls tillbaka av kreatursbetning huggs bort för hand.

Skötselområde 5

Beskrivning:

Omfattar samtliga småöar och skär. Dessa är naturligt öppna och tarvar ingen särskild skötsel. Lammholmen och Trefoten får betas årligen.

Målsättning:

Hällmarksöar

Åtgärder:

Inga

3.1 Allmänt

Åtgärderna skall underlätta friluftslivets utnyttjande av reservatet.

3.2 Informationsskyltar

Informationsskyltar skall uppsättas enligt karta A

3.3 Toaletter - sopkärl

Toaletter och sopkärl skall uppsättas enligt karta A

Vid Lammholmssund på Älgön skall uppsättas toalett och sopkärl. (enligt beslut 1990-02-05)

3.4 Stigar

Stigsystemet enligt karta A skall underhållas efter behov.

